

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8
(tiskarna L. nadstr.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11.
dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj
in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne
sprejemajo.
NAROČNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za
Avstro-Ogrsko in Bosno K 21.80, polletna K 10.80, četrtletna
K 5.40, mesečna K 1.80; za Nemčijo celoletno K 26.40; za
ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36.—

Posamezne številke po 8 vin.

Štev. 286.

V Ljubljani, v ponedeljek dne 20. majnika 1912.

Leto II.

Demokracija in zdravje.

V nobeni evropski državi in tudi v nobeni moderni državi na svetu ne umrje toliko dojenčev kakor na Nemškem, Ruskem in Avstro-Ogrskem. (Izveti je le rumunsko državo). Le Mehika in Čile prekašata Avstrijsko v umrljivosti dojenčev, v vseh drugih državah je znatno manjša, v nekaterih celo za polovico. Na Norveškem je umrlo 1. 1906. je šest devet desetih procentov dojenčev. Na Nemškem je pa umrlo eno leto pozneje blizu 18 procentov dojenčev, na Bavarskem 22, na Saksonskem 20 in vzhodno nemških pokrajinah celo 33 do 36 procentov. Na Ruskem je umrlo 27 procentov dojenčev, na Avstrijskem nad 23, v Švici le 12, v Curihi celo le 9, na Francoskem 14, na Holandskem 11, na Švedskem (1906) 8, na Angleškem 11, na Italijanskem 16, v Združenih državah (1905) 12, v Avstraliji samo 7 do 9 procentov. Ako primerjamo te države glede na umrljivost dojenčev, vidimo, da v demokratičnih državah umrje najmanj dojenčev. V absolutističnih državah, s topo birokratično vlado, je umrljivost dojenčev najvišja. Čim svobodnejše je ljudstvo, tem boljše je njegovo zdravstveno stanje.

Brezdvomno je umrljivost dojenčev merilo za splošno ljudsko zdravstveno stanje, za gojenje zdravia v državah in končno tudi za politične razmere in kulturni nivo posameznih dežel. Splošna umrljivost kaže tudi enake vzroke kakor umrljivost dojenčev: narašča z ne-svobodo, a pada z ljudsko svobodo. Tako je umrlo n. pr. na Ruskem l. 1902 na 1000 prebivalcev 31, l. 1906 na Avstrijskem 22, l. 1907 na Nemškem 18, a v Švici le 16 od tisoč, na Švedskem 14, na Norveškem 14, na Angleškem 15, v Združenih državah Severne Amerike 15, v Avstraliji 10.

Na umrljivost vplivajo seveda tudi gospodarske razmere in podnebje poedinih dežel. Ali Angleška, ki je popolnoma industrijska dežela in ima velika industrijska mesta in poleg tega še prav neugodno podnebje, izkazuje za polovico manjšo umrljivost kakor Ruska, ki je poljedelska dežela in ima ugodno podnebje. Na Francoskem je tudi zdravo podnebje in prevladuje poljedelstvo; dasi je republika, ima centralistično in birokratično upravo; na tisoč prebivalcev umrje 20, torej več kakor v vsaki drugi demokratični državi, ki je zgrajena na samoupravi.

Popolnoma jasno je, zakaj da sledi iz politične svobode dobro zdravstveno stanje: v svobodnih, demokratičnih deželah ima delavstvo boljše delovne razmere: višje mezde, krajši delovni čas, zdravjša stanovanja. V Avstraliji vlada največja svoboda, zato je tam tudi najkrajši delovni čas (surni delovnik), najvišje mezde in najnižja umrljivost, od 1000 prebivalcev jih umrje le 10, na Avstrijskem pa 22 in na Ruskem celo 31. Demokratična samouprava rodi sploh bolj zdrave razmere. O tem upoveduje norveški zdravnik H. M. Gram v reviji »Deutsche Vierteljahrsschrift für öffentliche Gesundheitspflege«. Iz njegovega spisa je razvidno, da je ugodno zdravstveno stanje mogoče le na demokratičnem temelju, ne pa na birokratičnem.

Norveška je demokratična dežela. O nje-

nih občinah pravijo: »Norveška ima 400 republik, ki so združene pod enim vladarjem«. Te komunalne republike oskrbujejo zdravstvene zadeve popolnoma samostojno in krajevnim razmeram primerno. Imajo deželno postavlo iz leta 1860., ki je vzlic svoji starosti vzorna. Ta postava določuje, da mora biti v vsakem mestu in v vsaki kmečki občini zdravstvena komisija. V mestih so člani te komisije: mestni zdravnik, ki je predsednik komisije, magistrat, mestni inženir in trije zastopniki, ki jih izvoli ves mestni zastop. V kmečkih občinah so člani: občinski zdravnik in ves občinski zastop, ali pa le nekaj odbornikov. Zdravstvene komisije morajo nadzorovati vse higijenične razmere v občini in predlagati morajo splošne zdravstvene predpise za občino. Ako sprejme občinski zastop te predpise in jih vlada potrdi, postanejo zakoni za dotično občino in zdravstvena komisija sme potem izvrševati posle zdravstvene policije. Te demokratične zdravstvene komisije so izhodišče za gojitev zdravia po vsi Norveški. Ker mora biti predsednik komisije vedno zdravnik, zato je vsako polovičarstvo izključeno. V delokrog zdravstvenih komisij spada: pregledovanje šolskih stavb, kontrola nad otroki, ki so v oskrbi, kontrola nad živali, vsa stavbinska dela, kontrola nad babcami, preskrbovanje pitne vode, pokopališče itd. Zdravnik Gram pravi, da ljudstvo tem rajše izpolnjuje zdravstvene predpise, ker si jih je ustvarilo in določilo samo.

Na enakem demokratičnem temelju kakor zdravstvena skrb, je na Norveškem tudi higijena v tovarnah in obrtno nadzorništvo. Zdravstvene komisije nadzorujejo tudi tovarne. Poleg te kontrole pa obstoja na podlagi tovarniških zakonov iz l. 1892 in 1909 tudi še posebna kontrola za tovarne, ki jo izvršujejo od države nastavljeni nadzorniki in krajevni nadzorovalni sveti. Po tovarniškem zakonu je vsak obrat, v katerem dela več kot 5 delavcev ali v katerem se rabi motor z več kakor eno konjsko silo, tovarna. Nadzorniki, med katerimi mora biti tudi ena ženska, imajo asistente, med temj mora biti tudi ena asistentka. Najznačilnejše za demokratično upravo na Norveškem je to: vsaka občina, v kateri so obrati, ki spadajo pod tovarniški zakon, mora izvoliti nadzorovalni svet štirih članov, izmed katerih mora biti eden zdravnik, eden delavec in ena ženska oseba. Nadzorovalni svet, ki je demokratičen, mora kontrolirati vse obrate in odrediti važne predpise. Splošne odredbe izdaja komisija v družbi s tovarniškimi nadzorniki, dvema delegatoma od organizacije delavcev in podjetnikov. Higijenične odredbe predlože najprej zdravstveni upravi, in potem še vladi v potrditev.

Taka skrb za zdravje je v resnici demokratična! Njena velika prednost pred policijsko birokratično zdravstveno upravo je jasna kakor beli dan. Samo v svobodni, samo s sodelovanjem ljudstva se povzdigne splošno blagostanje, se lahko razvijajo zdrave razmere. Norveška je demokratična dežela, zato ima najnižjo umrljivost dojenčev in najmanjšo splošno umrljivost od vseh evropskih držav, in za Avstralijo od držav vsega sveta! Samo v svobodni, demokratični državi je mogoče povzdigniti splošne zdravstvene razmere!

žavljanov, se dolgo ni spoteknilo ob Macharjevi čitanki; gospod cenzor ni opazil hudiča, ki je prišel ponoči sejati luliko... Cesar pa ne vidi najstrožje oko najbudnejšega konfiskatorja, iztakne klerikalno voluhovstvo in tako se je zgodilo s pomočjo ne svetega duha, da je dunajsko državno pravdnštvo naenkrat zasačilo greh v knjigi, ki se je z njegovim dovoljenjem razširila že v tisočeri in tisočeri iztisih med nedolžnimi bralci.

Zaradi te konfiskacije je interpeliral posl. Masaryk. Kako so potem zbežljali klerikalci k predsedniku zbornice, kako so planili nadenj, češ da bi bil moral preprečiti interpelacijo, kako so rohneli, ko je Masaryk počil z bičem po tem voluhovsko denunciatnem početju, smo povedali v soboto. Da pa bodo tudi oni čitatelji, ki ne poznajo vsega Masaryka, razumeli, kaj spravi klerikalce najbolj pokonci, objavljamo naslednje iz Masarykove interpelacije satirično sličico »Kristusovo trpljenje«, v kateri postavlja pisatelj klerikalno časopisje in njegovo metodo na sramotni oder. Machar namreč pripoveduje, kako bi bili klerikalni listi »Katoličké Listy«, »Obnova«, »Hlas« in »Čech« pisali, če bi bili izhajali v Jeruzalemu v dobi vladanja rimskega cesarja Tiberija. Seveda bi bil namesto omenjenih listov prav tako lahko imenoval »Slovenca«, »Domoljuba«, »Bogoljuba« i. t. d.

4. marca. Dnevne vesti. Našo Palestino je zadela posebna vrsta nesreče. Kakor je gospod Bog poslal nad Egipt kobilice in zajedno golazen, tako pošilja njegova jeza nad našo domovino — preroka. Čujte! Nori prerok iz jordanskega kraja Johan je dobil tovariša in tekmeča. Baje je to neki tesar iz Nazareta. Pravijo, da nastopa zelo samozavestno. Žal nam je, da nimamo natančnejših podatkov o tej novi luči; radi ji jih objavili, da bi imeli naši čitatelji kaj za smeh.

10. marca. Dnevne vesti. Novi »prerok« iz Nazareta se je razkrinkal kot navaden »zdravnik čudodelec«, kakršnih uganja po naši ljubi domovini na tisoče svoje malopridnosti. Preča-

Občinski svet v Abderi.

V sredo je v ljubljanskem občinskem svetu predlagal sodrug Etbin Kristan, da si občina pri oddaji kanalizacijskih del zagotovi vpliv na mezdne in delovne razmere pri mestnih delih zaposlenega delavstva. Nikjer občina tako lahko ne zastavi svoje veljave v prid delavskega ljudstva kakor pra oddaji lastnih del in zato so se vse komune, v katerih veje kaj socialno - političnega duha, že davno sprijaznile s t. zv. mezdno klavzulo pri svojih razpisih.

Proti predlogu je vstal nemško - nacionalni gospod Pammer, znanj človekoljub in prijatelj delavstva od Kranjske stavbinske družbe. Dejal je, da si noben podjetnik ne bo dal predpisati pogojev, in hotel s tem povedati, da so podjetniki dobrotniki občine, ki sprejemajo in izvršujejo občinska dela — ne nemara zaradi dobička, ki se jim obeta, temveč iz kdovekakšnih plemenitih nagibov.

In za njim je prihajal liberalni gospod Štembov, ki je kratkoma proglašil take socialno - politične predpise za nemogoče in dejal, da je za delavsko varstvo že dovolj poskrbljeno v državnih zakonih in da preko tega varstva občina ne more.

In liberalci, ki se ob volitvah kar cede delavskega prijateljstva, so v zvezi z nemškimi nacionalci odklonili Kristanov predlog za delavstvo.

Povsod, kjer se občine zavajajo svoje socialno - politične dolžnosti do delavstva, kjer imajo kaj smisla za gladko in točno izvrševanje občinskih del, za občinske koristi, je vpeljana mezdna klavzula, ki je blagodejna ne le za delavstvo, temveč tudi za mestne podjetnike, ker jih varuje umazane konkurence.

V sledečem hočemo navesti nekaj zgledov pametne občinske uprave drugod, konfrontirati hočemo delovanje ljubljanskega občinskega sveta z delovanjem občinskih svetov drugod, da se pokaže abderitovstvo liberalnih in nemških mestnih očetov v Ljubljani in vsa piškavost njihovih argumentov.

Pariški občinski svet je prepovedal akordanstvo pri vseh mestnih delih: podjetnik, kateri prevzame delo, mora sam neposredno nastaviti delavce. Normalni delavnik ne sme presegati devet ur, vsak teden je dovoliti dan počitka. Podjetnik je zavezan, da plačuje za vsako kategorijo določeno minimalno mezdo. Delo čez čas je dovoljeno le v izjemnih slučajih in mora biti plačano najmanj s 25odstotno doklado; prav tako je tudi nočno delo dovoljeno le v izrednih slučajih in velja zanj dvojna mezda. Le desetina zaposlenih delavcev sme biti tujcev. Vsak posamezen prestopak se kaznuje z globo 10 frankov. Če podjetnik zanemari splošne določbe, izgubi naročilo; v mestni blagajni mora založiti kavcijo, ki zagotavlja redno izplačevanje mezde.

Amsterdamska občina je napravila januarja 1894. zanimiv poizkus: oddajala je dela po dveh obrazcih. V enem so bile obsežene določbe glede na delovni čas, v drugem ne. Cene pri prvih razpisih so bile povprečno le za podrug do dva odstotka dražje nego na drugem obrazcu. Ti uspehi so napotili amsterdamsko komuno, da od julija 1894. oddaja mestna dela le z omejeno klavzulo. Izkušnja je taka, da je ž njo

zadovoljna občina, delavstvo in tudi podjetniki.

V deželah angleške govornice se predpisi o mezdah in delovnem času pri oddaji občinskih del običajni. Praksa se je tako dobro obnesla, da so v nekaterih državah Unije in v nekaterih angleških kolonijah taki predpisi zakonito uveljavljeni.

V Karlsruhe na Badenskem je izrecno določeno, da so od mestnih del vnaprej izključene vse firme, ki so na sumu, da izkoriščajo delavstvo z majhno mezdo ali dolgim delovnim časom in se mora magistrat pred oddajo dela informirati o delovnih razmerah potezujočih se tvrdki.

Tudi mestni zastop v Lipskem je naložil mestnemu svetu, da skrbi pri oddaji občinskih del za dostojne delavske mezde.

Cela vrsta nemških mest nalaga podjetnikom mestnih del, da plačujejo krajevno običajne mezde kot minimalne mezde, druga mesta Gdansko, Hannover, Kraljevec, Krefeld, Lübeck in Offenbach vztrajajo na zahtevi, da priznajo podjetniki tarifne mezde dotičnih strok. V Fürthu in Straßburgu si mestni magistrat oz. mestna mezdna komisija pridržuje pravico, da določa minimalne mezde, katere mora podjetnik plačevati. V Straßburgu morajo biti določene minimalne mezde v delavnici objavljene; mestna uprava ima vpogled v mezdne seznamke in izvršuje kontrolo pri izplačevanju mezde. Vsak prestopak se kaznuje z globo 10 mark. V Wiesbadenu so mestni podjetniki zavezani, da plačujejo mezde, ki jih določa mezdna komisija sestavljena iz delavcev in podjetnikov.

Za danes naj zadoščajo navedeni slučajji. Naglašamo, da izpodbijemo vnaprej vsak ugovor, da ne gre v navedenih slučajih le za velike komune, temveč da so zastopana tudi manjša in srednja mesta.

V očigled tem dejstvom je trditve o neizvedljivosti mezdnih in delovnih predpisov pri oddaji občinskih del naravnost predrzna in pravljica, da podjetniki ne bodo marali pod takimi pogoji sprejemati občinskih del, abotna. Ker si težko predstavljamo pri ljudeh, ki si upajo v javnih zastopih usta odpirati, tako debelo porcijo nevednosti, nam ostaja edina razlaga, da skrivajo svojo protidelavsko sovražnost za neresnične besede. O nemških zastopnikih kapitala, ki sede v občinskem svetu, in o njih reprezentantu g. Pammerju, si je ljubljansko delavstvo že davno ustvarilo svojo sodbo in na tem trnju zase ni nikoli iskalo smuokev. Liberalno večino, ki ima v rokah mestno upravo, in ki je pred volitvami z dolgim socialno - političnim jezikom opletala, in ki se je delavstvu z vsakovrstnimi obljubami prilozovala, zadeva vsa in nedeljena odgovornost. V vprašanju mezdne klavzule se ne more izgovarjati niti na mestne blagajne. Nje brezvestno ravnanje v tem vprašanju je izraz instinkivne protidelavske sovražnosti, je dokaz, da je nesposobna celo za tako socialno politiko, ki je zastopni.

Pritožbe drž. železničarjev.

V poslanski zbornici je vložil poslanec sodrug Tomschik interpelacijo na železniškega ministra, v kateri so obsežene opravičene pri-

večji bedi. Razveseljivo znamenje je to, da sta se rodni oče in mati (tudi oče je tesar v Nazaretu) za vse čase odrekla svojega »preročanskega« sina. Prav tako njegovi bratje. To so vseskozi preprosti, toda pošteni ljudje in uživajo v Nazaretu največje spoštovanje. To dejstvo pač lahko odpre oči marsikomu, ki smatra propadlega tesarja za kaj več kakor je res, namreč potepuh in slepar.

15. aprila. Iz članka: Nezaslišane predrznosti potepuha. Jošua v Jeruzalemu! Molčali smo, dokler je ta slepar hujskaril po deželi, toda razvezati si moramo jezik, ko se je drznil v Jeruzalem in napravil škandal, zaradi katerega mora človek od sramu zarzeti pred vso Malo Azijo. Strmite, pobožni kristjani! Včeraj, ko je bral Njega eminenca kardinal baron Chlumčanski slavnostno sveto mašo za blagor Njegovega Veličanstva našega najmilostlivejšega cesarja in gospoda Tiberija, je vstopil predrzni nazaretski postopač v tempel, se začel pripraviti s poštenimi menjalci denarja, ki menjajo že od starodavnih časov našim pobožnim romarjem denar, prevrnili njihove stojnice, tako da se je njih težko pridobljeni denar razsul po tleh, da, lotil se jih je celo dejansko. Vsed tega je nastal tak hrup, da se je moral celo gospod kardinal obrniti pri oltarju. Ogorčenje pobožnih vernikov pa je bilo preveliko in splošno so upozarjali, da ni bilo daleč naokrog nikjer nobenega policista. Seveda, če je za zasmehovanje svete vere, tedaj je roka pravice čudovito medla. V lepih časih živimo...

16. aprila. Dnevne vesti. Jošua je izgubil iz Jeruzalema. Očividno so mu ta prevročala.

20. aprila. Dnevne vesti. Iz Nazareta nam javljajo, da postopa tesar Jošua okrog svojega rojstnega kraja. S svojim blebetanjem, katero imenuje »pridigo«, zadržuje lahkoverne ljudi od dela. Naše povsem skromno mnenje je to, da bi ondoto žandarsko poveljništvo lahko že enkrat vprašalo ta individuum, kaj pravzaprav hoče, predvsem pa, od časa da živi. On in prav tako tudi njegovi preslepljeni »učenci«. (Konec prihodnjic.)

I. S. MACHAR:

Kristusovo trpljenje.

Poslanec Masaryk je pred kratkim vložil v državnem zboru interpelacijo, ki je spravila klerikalce iz kože. Interpeliral je zaradi neke konfiskacije, ki je bila res čudna in ki se gotovo kaže da drugače razlagati, kakor da jo je pone da vzročila klerikalna denunciacija. Znani češki, pesnik I. S. Machar, ki si je pridobil zasluženost priznanje daleč preko meja svoje domovine, je klerikalcem že davno trn v peti, zakaj njegov Pegaz ne jaha po »bledi mesečini« ob šumljajočih potočkih, kjer se mešajo globoki vzdih po čih nesrečnih zaljubljenecv s slavčevim koprnečim petjem in z bogve kakšnim pihljajem cenogami, stopa s krepkimi koraki, govori razumljivo o razumljivih rečeh in — vihti meč. Bojuje se za svobodo, za povzdigo človeštva in za resnico. Orožje takega pesnika pa mora hote ali nehote zadeti klerikalne glave. Sodobni klerikalci pa ne znajo biti ne tako ponosni ne tako vdani v božjo voljo, da bi prepirljivo ali pa tučniško prenašali zaslužene udarce; pa tudi junaške krvi nimajo v svojih žilah, da bi se hlabro postavili v bran, pogledali sovražniku v oko in parirali s poštenim orožjem. Kadar se jim prilipe klobuta na obraz, zacvilijo, in to je edino znamenje, da pojejo v mraku nastavljat zanke in pasti in da bodo kuhali maščevanje v zakotnem skrovišču.

Pod naslovom »Macharjeva čitanka« je izšla knjiga, v kateri je bilo zbranih več spisov omenjenega pesnika. Napačno bi bilo soditi znamenitega pisatelja samo po teh delih; njegovo pero je tako plodovito in njegova delavnost tako mnogostranska, da mora prečitati do malega vse spise, kdor hoče dobiti pravo sliko in spoznati njegov pomen. Ali da je tudi ta knjiga časovno zelo zanimiva, dokazuje to, da je tudi nemška izdaja izšla v kratkem času v treh nakladah; in državna pravdnštva, ki skrbe v Avstriji, da ne pride iz tiskarskega stroja kakšno pohujšanje v nedolžne duše dr-

tožbe eksekutivnega osebja na državnih železnicah o poslabšanju službenih turnusov.

Interpelacija navaja, kako je železniško ministrstvo sledilo svojo besedo. 12. oktobra 1908, ko so tekla pogajanja med železniškim ministrom in izvrševalnim odborom koaliranih železničarskih organizacij, so zastopniki železniškega ministrstva podali nastopno pismo izjavo:

»O službenem času spremnega in službenega in strojnega osebja je pripomniti, da obsegajo obstoječi turnusi skoro povsod večje pazve za počitek in manjše službene dobe nego tozadevni predpisi in železniško ministrstvo izjavlja, da se sedanjí dejanski procenti tudi v bodoče ne poslabšajo. Pač pa bo železniško ministrstvo zboljšalo obstoječe predpise« itd.

To koncesijo pa so v poslednjem času, zlasti pri sestavi letošnjih poletnih turnusov za sestavo turnusov merodajni organi železniških uradov in ravnateljstev skoro popolnoma prezrli. Povprečna dnevna služba in za strojno osebje tudi kilometri so skoro povsod povišani, turnusi vsled tega poslabšani. Ugovori zaupnikov pri sestavi turnusov so ostali neuslišani in mnogo uradnih organov je pri sestavi turnusov celo izjavilo, da jim o citirani koncesiji železniškega ministrstva ni nič znanega, da nimajo nobenega naloga za postopanje in zmislu te koncesije, temveč da vsestra intencijam in odlokom železniškega ministrstva, da se turnusi s povečanjem povprečne dnevne službe poslabšajo. Ampak ni samo neizpolnitev citirane koncesije vzrok poslabšanja turnusov; v nekaterih slučajih je vzrok tudi neizpolnjevanje in obhajanje veljavnih predpisov o odmeri službe in počitka pri sestavi turnusov.

Vzrok za poslabšanje turnusov pri spremembi in strojnem osebju, neizpolnitev veljavnih predpisov itd. ri toliko nepoznanje vseh tozadevnih določb, po katerih se sedaj turnusi sestavljajo, temveč od železniškega ministra v poslednjem času uvedeno ščedenje, ki neposredno ali posredno navaja podrejene organe k temu postopanju. Tudi železniško ministrstvo je v prvi vrsti odgovorno za tako postopanje. Jasno je, da tako postopanje ne nasprotuje le interesom osebja, temveč da postaja postaja tudi za varnost prometa silna nevarnost. Človeku, ki je z vožnjo zaposlen več nego 11 ur, se logično ne sme naprtiti odgovornost za njegovo dejanje in nehanje. Končno je železniško ministrstvo kot poklican zastopnik državnega podjetja moralno dolžno, da izpolni dane obljube, in da skrbi, da jih podrejeni organi izpolnjujejo in izvršujejo.

Naš strankin zbor.

Predlogi.

Samostalni predlog (Stebi): Češko slovenska soc. dem. stranka.

Z ozirom na dejstvo, da se je Češko-slovenska soc. dem. strankina organizacija s svojim nacionalnim separatizmom odtujila soc. dem. internacionalni, z ozirom na dejstvo, da se je ta stranka s svojimi izjavami in s svojimi agitatoričnimi dejanji postavila na stališče nacionalizma in na podlagi njenih izjav, enotnost strokovnih organizacij razbila in s tem moč organiziranega delavstva oslabilo, nadalje z ozirom na dejstvo, da je Češko slovenska soc. dem. stranka s svojimi, od cele internacionale obsojenimi, separatističnimi gonjami in dejanji vsemu avstrijskemu proletariatu veliko škodila, izjavlja VIII. redni zbor jugoslovanske soc. dem. stranke:

Češko-slovenska soc. dem. stranka je zapustila tla razrednoenotnosti internacionalnega proletariata. Redni zbor pooblašča izvrševalni odbor, da predlaga pri internacionalnem socialističnem biro-u izključitev Češko-slov. socialne dem. stranke iz soc. dem. internacionale.

Redni zbor jugoslov. soc. dem. stranke v Ljubljani izjavlja, da prizna edino novo ustanovljeno Češko soc. dem. delavsko stranko kot pravo zastopnico internacionalne razredne stranke.

Končno zahteva redni zbor, da stopi izvrševalni odbor jugoslov. soc. dem. stranke za do-

sego enacega solidarnega postopanja proti separatističnim gonjam Češko-slov. stranke in za sklicanje splošnega strankinega zbora vse Avstr. soc. demokracije v zvezo z vsemi drugimi bratskimi strankami.

Predlogi za spremeno organizacijskega statuta.

Točka 48. prvi in drugi odstavek se naj glasila (Stebi):

48. Strankina kontrola ima najvestneje nadzirati vsa dejanja strankinih funkcionarjev in mora vse napake in nedostatke pisanim potom poročati izvrševalnemu odboru. Ako izvrševalni odbor ne odpravi od kontrole naznanjene napake, ima dotični član kontrole dolžnost, javiti to stvar, ustmenim ali pisanim potom, brez prejšnjega naznanila prihodnjemu strankinemu zboru. Ta zadeva se mora na strankinem zboru na prvem mestu razpravljati.

V kontrolo se ne smejo voliti parlamentarni zastopniki, nastavljeni stranke in sploh člani, ki opravljajo v stranki odgovorne funkcije.

Celotni izvrševalni odbor se mora sestati vsaj vsako leto trikrat; skliče ga naj ožji odbor iz lastne iniciative ali po predlogu okrajne ali deželne organizacije.

Točka 51. se naj glasi (Stebi):

51. Redni strankin zbor je vsako leto.

Točka 46. in 47. (prvi odstavek) naj se glasila (Mlinar):

Strankin zbor voli izvrševalni odbor 15 do 20 članov. Sedem jih tvori ožji izvrševalni odbor, ki opravlja strankine posle, eden zastopa stranko stalno v skupnem zastopu Avstrijske socialne demokracije na Dunaju. Ostali člani pa tvorijo strankino kontrolo.

47. Sedež ožjega odbora in dveh članov kontrole je v Ljubljani. Njega člani stanujejo v Ljubljani ali vsaj v bližini.

Točka 56. predzadnji stavek naj se glasi (Mlinar):

Glasilno stranke je dnevnik „Zarja“.

Ljubljana in Kranjsko.

Jutri ustavimo list vsem, ki so zaostali z naročninom.

Kruh iz pekarnice „Konzumnega društva za Ljubljano in okolico“ se splošno hvali. Njegova kakovost, naj bo že iz pšenične, ržene ali koruzne moke, je izborna. Vidi se, da se društvo res trudi, da bo svojim članom v vsakem oziru ustreglo. Kruh se dobiva v vseh prodajalnih družtvah: v Ljubljani, Sodna ulica 4, Krakovski napis 10, Vodmat, Bohoričeva ulica, na Viču-Glincah, v Spodnji Šiški v Kolodvorski ulici 56 ter na Celovski cesti 1, na Jesenicah, na Savi in v Trzinu.

Član „Konzumnega društva za Ljubljano in okolico“ v Ljubljani postane lahko vsak konzument. Pristop se prijavi v vsaki družstveni prodajalni. Pristopnina 1 K; delež 30 K, ki se lahko v obrokih plača.

Spodnja Šiška. Občni zbor društva „Vzajemnosti“ bo 3. junija ob 8. zvečer pri „Sternu“ z dnevnim redom: 1. Pomen organizacije „Vzajemnosti“. 2. Pristop članov. 3. Volitev odbora. 4. Raznosterosti. Na ta občni zbor so vabljeni vsi socialno-demokratsko misleči delavci, njih žene, sinovi in hčere, ker bi bilo želeto, da bi bili vsi socialni demokrati s svojimi družinami člani „Vzajemnosti“.

Protí občinskim volitvam v Sp. Šiški je vložen rekurz. Torej bomo še dolgo brez župana. — Govori se zelo o priklonjenju Spodnje Šiške k Ljubljani. Liberalci niso sicer nič navdušeni za to, čeprav jih je na znanem shodu „pri Kankertu“ ljubljanski župan spodbujal na agitacijo za priklonitev.

„Zarja“ v Spodnji Šiški. Mnogo odjemalcev „Zarje“ je že med delavci v Sp. Šiški — vendar še vse premalo. Parola mora biti: vsak zaveden delavec mora biti naročnik „Zarje“. Agitirajmo z vsemi močmi, da se naša „Zarja“ povsod udomači!

Otokar Boleška — se je zastrupil. Dolgotletni priljubljeni član slovenskega gledališča G. Otokar Boleška, sedaj član praškega narodnega gledališča, je bil že delj časa skrajno ner-

žgane luči rahlo prasketajo. Petje je v začetku trdo in vsiljivo. Ko pa se pevec prilagode akustičnim razmeram dvorane, postane harmonično tiho... Vsi motivi so melanholični, bridki... Gostje postajajo žalostni in zamišljeni. V njihovih glavah se porajajo misli, kako kratko je človeško življenje, kako minljivo je vse pozemsko... Spominjamo se ranjega Savsja-tova. Bil je krepak, rdečeličen mož, ki je izpraznil steklenico šampanjca v enem dušku. Ko zapoje: »V blagem miru z vsemi svetniki... in zaslišijo ihtenje gospodinje, tedaj stopicajo gostje z ene noge na drugo, in tesnoba jim lega v dušo. Nekateri, ki so bolj občutljivi, začutijo neko ščegetanje v grlu in očeh. Plemski okrožni maršal Marfutkin, ki bi rad zatrl ta neprijetni občutek, se nagne k okrožnemu sodniku in mu šepetaje na uho:

»Včeraj sem bil pri Ivanu Fedoroviču. 12 rubljev je zaigral. Olga Andrejevna je bila zaradi tega tako razkačena, da ji je padel umetni zob iz ust...«

Peveci zapoje »Večni spomin...« Gelikouski je splošljivo pobiral luči, maša zadušnica je končana. Eno minuto se sliši pritaženo šepetanje, duhovnik menja medtem obleko. Prične se Te Deum. Po Te Deumu, ko oče Jevmenij slajči mašno obleko, si drgnejo gostje roke in pokašljujejo, gospodinja pripoveduje, kako blag je bil ranji Trifon Lwovič.

»Prosim gospodje, k zajutruku,« tako sklene z vzdihli svoje pripovedovanje.

Gostje gredo v jedilnico. Pri tem se trudijo, da bi ne suvali drug drugega, in ne stopali z nogami... V jedilnici je pripravljen zajtrk, ki je tako obilen, da čuti diakon Konkordijev pri pogledu nanj vselej dolžnost, da razprostre roke, začudeno zmaje z glavo in izreče:

»Naravnost nadzemska! To, oče Jevmenij ni jed za ljudi, ampak dar bogovom.«

Zajtrk je v resnici izbran. Na mizi stoji vse, kar premore flora in favna. »Nadzemska« je le eno; na mizi stoji vse... razen alkoholnih

vozen in po zdravniškem predpisu jemal v pomirjenje veronalne praške. Ker pa je nervoznost vedno naraščala, je v hudem napadu včeraj vzel preveliko dozo praškov, kar je pa povzročilo zastrupljenje. Njegovo stanje je jako nevarno.

— Žrtev „Titanica“. Z Jesenie poročajo, da se je vozil s potopljenim „Titanicom“ tudi delavec Janko Vovk s Save in utonil.

— Umor v Mokronogu. V Slepšku pri Mokronogu je sunil v petek Mole iz St. Ruperta brez povoda zidarkega mojstra Valentina Lendaro z nožem s tako silo v trebuh, da je kmalu nato umrl. Morilec je skušal ubežati, a so ga prijelj in izročili orožnikom. Lendaro zapuščča ženo in štiri nepreskrbljene otroke.

— Odložen otrok. V soboto zvečer se je oglasila pri Mariji Samotorčanovi na cesti na loko neznana ženska s 17 tednov starim dečkom in prosila gospodinjino mleka za otroka in prenočišče. Samotorčanova jo je vzela pod svojo streho. Neznanka je ob 3. zjutraj odšla iz sobe, položila otroka v stranišče in izginila. O neznaniki ni nobenega sledu.

— Petdesetletnica »Društva zdravnikov na Kranjskem.« Ob svoji petdesetletnici priredi »Društvo zdravnikov na Kranjskem« v četrtek, 23. t. m. ob 11. dopoldne slavnostno zborovanje v dvorani deželnega zbora. Na zborovanje govori g. dr. A. Levčnik o predmetu: Petdeset let medicine.

— Mestna blagajna ljubljanska je zaradi snaženja uradnih prostorov danes in jutri za promet s strankami zaprta.

— Mestno kopališče »Kolezija« se je otvorilo včeraj, dne 19. t. m. Odprto je vsak dan ob 9. zjutraj do 8. zvečer in sicer ob delavnikih dopoldne samo za žene. Cene so: Vstop 10 v, kabina 30 v, rjuha 10 v, brisača 6 v, plavalke 10 v, peščena kopel 10 v.

— Cirkus Stutzbart. V Lattermannovem drevedu že nekaj dni prireja predstave cirkus Stutzbart. Spored obsega zanimive točke; nastopajo dresirani konji in telovadci. Izmed konj e pri sobotni predstavi najbolj ugajal Nomin, ki je proizvajal lepe skoke po taktu godbe. Lepo je bilo videti majhnega, iskrega konja Voltigea, na katerem je proizvajal mladoletni sin ravnatelja Stutzbarta med naglim dirom spretno vaje. Z napetostjo je sledilo občinstvo strelnim vajam mehikanske umetne strelke Emilije, ki je z veliko izurjenostjo zadela cilj iz najneugodnejših pozicij in celo izza hrbta. Telovadne vaje so se proizvajale z dovršeno spretnostjo, bodisi na drogu ali pa ekvilibristične vaje z rokami in glavo. Največji efekt so zbudile pač zadnje v točki, ko je stal telovadec z glavo na glavi svojega tovariša in z njim zaigral na gosli. Z nemirno in plaho napetostjo je sledilo občinstvo proizvajanjem male deklice na žičasti vrvi in pa drznemu dru motornega kolesarja na poševni ploskvi, združenemu z vratolomnimi vajami. Vmes je zabaval norčavi Avgust občinstvo, ki je precej napolnilo cirkus, od proletarcev v delavni obleki pa do meščanskih posetnikov.

— Zastav sta se ustrašila. Militarizmu na čast so razobesili nekateri ljubljanski zastave, črnomurane, belozelene in celo rdečmodrobele. V petek zvečer pa je gnal mesarski vajenec Ivan Marinič po Mestnem trgu dva vola. Mirno sta korakala vola s težkimi koraki in modro premišljevala. Nenadno je zašumelo nad njima. Dvignila sta glavo in njima nasproti je mahalno pisano strašilo. Tedaj pa jima je skočil v ude strah in nemudoma sta se okrenila, pa zdirljala po Starem trgu in Karlovski cesti, dokler ni prijel enega stražnika, drugega pa pasantje. Izročili so ju vajencu, ki je skrbno pazil, da se zopet ne splašita.

— Na cesti se je zgrudila. Ko je šla v soboto ob 5. zjutraj 76letna delavčeva žena Marija Ljubičeva v cerkev, se je na Sv. Jakoba mostu nenadoma zgrudila. Poklicali so rešilni voz, s katerim so jo prepeljali v deželno bolnišnico. Zadelo jo je baje kap.

— Izgubljeno najdeno. Mesarski vajenec Karel Mihelin je izgubil 40 kron denarja.

— Nekí častniški sluga je izgubil več črno preoblečnih gumbov in črn ženski rokav. — Nekí gospod je izgubil denarnico, v kateri je imel manjšo svoto denarja. — Stražnik Jožef Jezovšek je našel takozvanega francoza. — Najdenih je pet ključev, katere dobi lastnik na osrednji policijski stražnici.

— Sodrugi, kupujte delavske vžigalce, dobé se v vseh konzumnih prodajalnah in v Baževí tobakarni na Dunajski cesti.

— Sodrugi in sodružice, uporabljajte pri dopisovanju, na veselčnih vstopnicah, pri šaljivem srečanju itd. delavske koleke.

Kinematograf »Ideal«. Danes zadnji dan izbornege sporeda. »Za očetovo rešitev« je drama polna krasne realitike s tragično vsebino. Za humor skrbe ameriška veseloigra »Njegova ločena žena« in izborna humoreska »Uspeh glumaštva« z Maks Linderjem. Zadnja predstava je na vrtu, kateri je popolnoma prenovljen.

Štajersko

— Težko ranjen pri streljanju. 15letni fant Bogomir Pikel v Spodnjem Radvanju je hotel streljati s pištolo. Ker je pri tem neprevidno ravnal, se mu je pištola v roki sprožila in strel ga je zadel v desno roko, katero mu je popolnoma razmesaril. Težko ranjenega so spravili v mariborsko bolnišnico.

— Preprečena železniška nezgoda. Iz Žalca nam poročajo: 15. t. m. je peljal hlapec Janez Kostomaj iz Lubečna opeko z dvoprežnim vozom v St. Peter v Savi. Na sredi med St. Petrom in Žalcem gre cesta preko železniške proge. Eno vozno kolo je obtičalo v tračnici in Kostomaj si je prizadeval, da ga oprosti; v tem pa je prisopihal vlak. Pazljivosti strojevodje je pripisati, da je voz še pravočasno zagledal in vlak tik pred vzzom ustavil.

— Sladkorni tat. Pred nekaj dnevi je v ptujskem tovornem skladišču neznan tat potrgal s sladkornih zavojev plombe in nakradel sladkorja.

— Z lopato. Dinarja Rančan in Dolar, ki sta delala v vinogradih pri Celju, sta se pred nekaj dnevi sprla; preprič se je spotoma domov nadaljeval. Dolar je Rančanu zagrozil, da ga bo naznanil zaradi lovške tatvine, kar je Rančana tako razjezilo, da ga je z lopato treščil nekekrat s tako silo po glavi, da je nezavesten tebebil ob tla. Težko ranjenega Dolarja so prepeljali v bolnico v Celje.

— Ogenj v Rogatcu. 15. t. m. je gorelo pri gostilničarju in mesarju Brezinski v Rogatcu. Vnele so se saje. Požarna bramba, ki je došla takoj, je potlačila ogenj, preden se je razvil. Vslad močnega piša se je bilo bati, da se ogenj razširi na druga poslopja.

— Podgane usmrtilo otroka. V gorenji dravski dolini naseljenemu Jožetu Starkečecu sta otroka spala v izbi poleg sobe. Pod izbo so pogosto videli podgane, ki so se sprehale po greznici. V terek pa so našli dveletno Marijo mrtvo v postelji; podgane so ji odžrle nos in ušesa in ji prižgile vrat. Triinpolletni Jože je bil ves ogrižen po obrazu in po tilniku, vendar bo najbrže okreval.

Koroško.

— Samomori v Celovcu in okolici. Dne 9. t. m. so našli na železniški progi mrliča z odtrgano glavo; bil je to delavec Andrej Korijan iz Vovber. Isti dan so našli v gozdu v Zgornji Gorici moškega, ki se je bil ustrelil v desno senco; bil je to monter Aleksander Meszaros. V nedeljo 12. t. m. se je obesil s pasom čevljar Karel Franck.

— Velik požar v Žiljski dolini. V sredo je divjal v okolici Dole velik požar. Uničil je skoro celo vas, veliko živine in skoro vso krmo in vse poljedelsko orodje. Ogenj je nastal vsled neprevidnosti neke dekletke, ki je ob peki vrgla neko tlečo kunjno pred svinjak, ki se je užgal. Na lice mesta je prišlo več požarnih bramb in več vojaštva, toda gašenje je bilo zaman, ker je vlek silen veter in ker je manjkalo vode. Zgorelo je tudi več denarja in hranilnih knjižic.

Ko servirajo kuhanega jesetra, se spomni Marfutkin, da je pozabil v saneh smotke, ter gre v hlev. Da bi se ne dolgočasil, gre še diakon z njim, ki hoče pogledati, kaj delajo njegovi konji...

Zvečer sedí Ljubica Petrovna v svojem kabinetu in piše prijateljici v Peterburg:

»Kakor druga leta je bila tudi letos maša zadušnica za ranjega moža. Vsi sosedje so prišli. Ti ljudje so preprosti, neotesani — ali dobra in blaga srca imajo kakor angeli. Pogostila sem jih sijajno, seveda kakor prejšnja leta brez alkohola. Odkar je moj Trifon umrl na posledicah svoje nezmernosti, sem se zaobljubila, da se bojujem zoper alkohol vedno in povsod, da na ta način grehe umrlega popravim. Oče Jevmenij je ves očaran od mojega sklepa in mi pomega z besedo in dejanjem... Oh, ko bi vedela, kako me ljubijo, ti moji medvedi! Okrožni maršal plemstva Marfutkin se je sklonil po zajtrku čez svojo roko, dolgo jo je pritiskal k ustnicam in pričel jokati, zraven je kaj komično tresel z glavo; mnogo čustva, a nobenih besed! Oče Jevmenij, ta čudoviti stavec, je sedel k meni in šepetal kakor otrok, gledal me je z zasolznimi očmi. Njegovih besed nisem razumela, a njegovo odkritosrčno čustvo razumem popolnoma. Okrožni sodnik, ki je tako lep mož, in o katerem sem ti že večkrat pisala, je klečal pred menoj in hotel deklamirati verze, ki jih je napravil sam (on je naš pesnik), a to je bilo čez njegove moči; velikan je dobil histeričen napad... Zal, slovenskost se ni dovršila brez neprijetnosti. Predsednik kolegija mirovnihi sodnikov, Alikin, debel, apoplektičen možak, je hipno zbolel in je ležal dve uri nezavesten na divanu. Polivali smo ga z mrzlo vodo, da se je prebudil. Sreča še, da je bil navzoč dr. Dvoronjgin. Prinesel je iz svoje lekarne steklenico konjaka, pomočil ž njim bolnika sence. Kmalu nato se je bolnik zavedel, da so ga lahko prenesli domov...«

ANTON ČEHOV:

Družba treznosti.

Na dan 1. septembra vsakega leta zavlada na posestvu vdove Ljubice Petrovne nenavadno gibanje. Ta dan se bere maša zadušnica, kateri sledi Te Deum za ranjega soproga graščakinje. Trifona Lwoviča Savsja-tova, ki je bil plemski okrožni maršal. Vse okrožje se udeleži te slovesnosti; sedanjí plemski okrožni maršal Marfutkin, predsednik zemstva Potraškovo, mirovna sodnika obeh okrajov, okrožni sodnik Krinolinov, okrožni zdravnik Dvorjagin, ki vedno diši po jodoformu, vsi graščaki i. t. d. približno petdeset oseb.

Točno ob dvanajstih vstopijo gostje s svečanimi obrazmi v dvorano. Tla pokrivajo preproge, ki pritajajo vsak korak, ali vzlic temu upliva resnoba svečanega dejanja tako na nje, da hodijo instinktivno po prstih in balancirajo pri hoji z rokami. V dvorani je že vse pripravljeno. Oče Jevmenij, majhen starček z visokim, vijolčastim pokrivalom, se oblači v črno duhovniško obleko. Diakon Konkordjev, rdeč kakor kuhan rak in že v ornatu, lista tiho po molitveniku, v katerem je liturgični del službe božje in devlje papirnate proge kot znamenja med liste. Ob vratih k predsobi piha cerkovnik Luka v kadilnico, da ima kar izbuļene oči. Dvorano napolnujejo polagoma modrikasti, prozorni oblaki kadila. Ljudski učitelj Gelikouski, mlad mož, ki ima novo, žaklju podobno suktno in velike pege na preplašenem obrazu, podaja gostem na srebrnem krožniku voščene sveče. V ospredju je mizica, na kateri stoji predpisana riževa jed. Ob mizici stoji gospodinja Ljubica Petrovna, ki že vnaprej pritiska robc k obrazu. Vsenakrog tišina, redkokdaj jo pretrgajo vzdihli. Obrazji navzočih so zategnjeni, svečanostni...

Maša zadušnica se prične. Iz kadilnice se vzdiguje modrikast dim in se poigrava s solničnim žarkom, ki pada poševno v dvorano, pri-

pijač. Ljubica Petrovna je storila zaobljubo, da ne bo trpela v svoji hiši ne kart, ne alkohola, dve reči, ki sta uničili njenega moža. Na mizi stoji le steklenica z oljem in kisom, naravnost v zasme in kazen gostom, ki so vsi, brez izjeme, veliki pivci.

»Poslušajte se, gospodje!« vabi vdova. »Ali oprostite morate; žganja se pri meni ne dobi.« Gostje stopijo k mizi. Nekako neodločno se lotijo paštete. Ali jed jim nič prav ne diši. Apatično, leno zabadajo vilice, režejo, grizejo... Očividno je, da nekaj manjka.

»Tak občutek imam, kakor bi bil nekaj izgubil,« šepetaje mirovnihi sodnik svojemu tovarišu. Ravno tak občutek, kakor sem ga imel takrat, ko je pobegnila moja žena z inženirjem... Ne morem jesti!«

Marfutkin išče po vseh žepih robc, preden začne jesti.

»Oh, gotovo je robc v kožuhi! Jaz ga pa iščem tukaj...« tako se spomni glasno in gre v predsobo, kjer vise kožuhi.

Ko se vrne, se mu svetilno očesca in z največjim apetitom se loti paštete.

»Fatalno, kaj, jesti s sulhim grlom,« šepetaje očetu Jevmeniju. »Pojdi, očka, v predsobo. V mojem kožuhi boš našel steklenico... A ravnanj previdno, da ne pade steklenica na tla!«

Hipno se spomni oče Jevmenij, da mora cerkovniku nekaj naročiti in gre urno v predsobo.

»Dve besedi očka!« in Dvoronjgin hiti za njim.

»Gospodje, kakšen kožuh sem kupil!« se baha Hrumov. »Vreden je 1000 rubljev, a dobil sem ga — še verjeli mi ne boste — za 250...«

Ob vsakem drugem času bi bilo gostom popolnoma vseeno, koliko je Hrumov dal za kožuhi. Ali danes so drug drugega prekašali s kljci začudenja in niso hoteli verjeti. Končno gredo vsi v predsobo, da si ogledajo kožuhi. Ogledujejo ga toliko časa, dokler ne odnese zdravnikovega sluga Fedor pet praznih steklenic iz predsobe.

Škoda pogorelih objektov znaša blizu 100.000 krcn in je le delno pokrita z zavarovalnino.

Samomori vojakov. V sredo, 8. t. m. se je v podstrešju artiljerijske vojašnice v Celovcu hotel ustreliti s službeno puško topničar 9. topničarskega polka in si prizadel na desni rami težko poškodbo. — V petek, 10. t. m. pa je skočil proti 7. zvečer z dravskega mostu v Beljaku v Dravo vojak tamošnjega pionirskega oddelka ter izginil v valovih.

Smrt na železniškem tiru. Na železniškem tiru med Jezernico in Sv. Magdaleno je našel železniški čuvaj razmesarjeno truplo, ki so v njem spoznali v pokojnega uradnika južne železnice M. Filafera. Povožil ga je jutranji vlak. Če je nezgodo pripisati nesreči ali prosti volji Filafera, še ni dognano.

Goriško.

»Javna ljudska knjižnica« v Nabrežini priredila na dan 25. junija t. l. javno tombolo z dobitkoma: činkvina 100 K, tombola 200 K. Srečke se prodajajo po 40 vin. Finančno pristojbino plača dobitelj. Začetek tombole ob 6. zvečer. Pred in po tomboli javen ples, pri katerem bo svirala nabrežinska godba. V slučaju slabega vremena se preloži ples in tombola na 30. junija. Čisti dobiček je namenjen v društvene namene.

Istra.

Nečuvana policijska nesramnost. V boju med tramvajskimi uslužbenci in ravnateljstvom v Pulju je zmagala družba, ker je že davno prej poskrbela za stavkokaze. Razveljavila je staro pogodbo in posadila 24 raznih nastavljenih na cestni tlak. S to brezobzirno brutalnostjo pa se ravnateljstvo in njegovi pomagači — jo pa se ravnateljstvo in njegovi pomagači — mornariško poveljstvo in policija — niso zadovoljili; v petek so poklicali izprte cestne železničarje na policijo in jim zagrozili, da jih izženejo, ker so brez sredstev. Poslanec sodrug Pittoni, ki je bil od tržaškega tajništva transportnih delavcev takoj obveščen o infantnem nasilju puljske policije, je brzojavno pozval ministra notranjih zadev, da stori kraj in konec škandaloznemu postopanju, ki je popolnoma neutemeljeno, ker zalaga izprte cestne železničarje strokovna organizacija s sredstvi.

Trst.

Strojno osebje državnih železnic v Trstu. Posl. sodrug Oliva je interpeliral železniškega ministra zastran odloka, ki ponižuje tržaškemu strojnemu osebju na državnih železnicah povprečni zaslužek od 160 na 100 kron. Interpelacija opravičeno vprašuje, kaj namerava minister ukreniti, da se popravi strojnemu osebju prizadana škoda.

Nesreča v tržaški prosti luki. 13letni M. Busetto, ključavničarski učenec Tomaža Bregant v Trstu, je bil od svojega mojstra poslan v prosto luko, da popravi kotel. Mojster je dejal, da pride za njim. Deček je prišel v prosto luko, si ogledal kotel, ki je visel na verigi nad njim, se vsedel tik njega na stopnjice in čakal mojstra. Medtem pa se je kotel odtrgal in padel dečku na noge tako nesrečno, da mu je zdrobil obe nogi, vsled česar so ga predeljali v bolnišnico.

Nevarna domišljavost. „Edinost“ bolega na domišljavosti. Njeno uredništvo bi rado bilo nedotakljivo in nezmotljivo. Samo „Edinost“ bi smela vintiti bič, vsi drugi bi morali molče pranašati njene batine. In gorje onemu, ki se upa dvomiti nad njeno nezmotljivostjo. Takoj se snide v „Narodnem domu“ tribunat, ki ima nalogo, izobčiti vsakega takega neverneža iz naroda. „Edinost“ bi rada bila nadstrankarski list. Od vsakega zahteva, da verjame v njeno nadstrankarstvo. Sama je pa bolj strankarska od vsakega drugega lista. Ako bi „Edinost“ bila resnično nadstrankarski in nad razrednimi in političnimi boji, bi potemtakem morala mirno puščati, da se Slovenci razvijajo v svojih strankah vsak v okvirju svojih političnih idej in bi morala samo skrbeti, da te stranke združi ob potrebi k skupnemu delu, ki to zahteva skupen naroden interes. Tega pa „Edinost“ ne vrši. Izrabljala bi rada in izrablja svoje „nadstrankarstvo“ in narodno idejo v sebične strankarske namene. Polemika z „Edinostjo“ je nemogoča. Med tem, ko zahteva od vsakega, da verjame v njeno nesebičnost in odkritosrčnost, ne goji do svojih nasprotnikov nobenega spoštovanja in je njen princip sugerirati svojim bralcem, da nasprotniki ni nesebičen, ne odkritosrčen. Ako pravimo: Tako in tako bomo delali, pravi „Edinost“: Socialisti pravijo le, da bodo tako delali, delajo pa drugače, Slovencem v škodo. Ako sprejmemo resolucijo, da si z njo začrtamo delo v bližnji bodočnosti, pravi „Edinost“: Resolucija je lepa, ampak socialisti so jo sklenili samo zato, ker imajo uredniki „Edinosti“ navado falzificirati besede nasprotnika. Bez falzifikacije nasprotnikovih besed ni „Edinost“ sposobna napisati niti enega odgovora. Ako mi napisemo članek proti krumirjem v „Narodnem domu“ in proti narodnjakariji sploh, pa vam pride „Edinost“ in pravi, da obrekujemo zidarje in Slovence. Se vedno si ti ljudje domišljajo, da je Slovenec in narodnjak eno in isto. Pravzaprav bi oni radi, da bi drugi verjeli, da je to eno in isto. Naj se gospodje pri „Edinosti“ nauče spoštovati nasprotnika, potem bomo vodili tudi mi z njimi mirno polemiko. Do tedaj pa nam ne preostane nič drugega, kot da jim vrnemo milo za drago. Ako nas bodo s šibo, bomo rabili mi palico. Ako nas bodete, gospodje, s palico, bomo rabili mi lopato. Prepričajte se pa, da so minoli časi, ko ste lahko delali, kar vam je bilo ljubilo. Otroci so dorasli in sedaj zahtevajo svoje. Ako jim ga ne bodete dali, si ga bodo pa sami vzeli.

Delo za mandate. Iz „Narodnega doma“ prihajajo očitjanja na nas, da smo organizirali zidarje samo zaradi okoliščinskih mandatov. Pa narodnjaška stranka, ki ni imela nikdar drugega namena kakor da si preskrbi nekoliko mandatov, si upa danes očitati nam, da delamo za mandate. Nismo bili nikdar neodkritosrčni in ne bomo niti sedaj. Zato povemo: Zidarjev nismo organizirali zaradi mandatov, temveč tu di z ozirom na mandate. Mi nismo nikdar skrivali zidarjem namenov socialno demokratične stranke. Mi smo zidarjem vedno pravili — kakor pravimo vedno vsem delavcem — da se mora delavstvo organizirati strokovno, ker le z močno strokovno organizacijo izsilijo od delodajalcev nekoliko poboljškov za delavce. Pravimo pa vsem delavcem tudi to: Dokler bodo sedeli v mestnih svetih, deželnih zborih in državnem zboru zastopniki meščanskih strank, nima pričakovati delavstvo od imenovanih institucij nobenega dobička. Meščanski zastopniki upravljajo mestno in deželno imetje vedno meščanstvu v korist. V državnem zboru sklepajo meščanski poslanci delavstvu škodljive zakone. Dolžnost delavstva je, da skrbi, da bo mestna uprava v rokah delavstva, ker le tedaj bodo imeli delavci od občine koristi. Delavci morajo skrbeti, da se bodo sklepali v parlamentu delavstvu koristni zakoni. To pa se zgodi le tedaj, ako bomo imeli v parlamentu mnogo delavskih zastopnikov. In „Edinost“ naj bo le prepričana, da razumejo zidarji in drugi zavedni delavci jako dobro. Odkar sede v mestnem svetu narodnjaki kot zastopniki okolice, so imeli zidarji priliko spoznati, da narodnjaki nimajo ne volje, ne sposobnosti skrbeti za koristi delavstva. Tudi zastopnik v poslanstvu dr. Rybař zbuja s svojim delom med delavstvom le nezaupanje. Zavedni organizirani delavci bi naredili zločin, ako ne bi skrbeli za svoje zastopstvo v raznih upravnih in zakonodajalnih institucijah. Razlika med nami in narodnjaki je ta, da naše delo za mandate — ako ga tako imenujete — donaja delavcem koristi, narodnjaško delo za mandate je pa delo proti blagostanju delavstva. Toliko samo, da olajšamo trud kateremušibodi uredniku „Edinosti“, ki se večkrat nahajajo v položaju, da ne morejo izvleči iz svojih možgan nobene pametne ideje.

Umetnost in književnost.

Matl. Roman Maksima Gorkega. Cena 4 krone. Pod tem naslovom je izšel v slovenskem prevodu socialen roman, ki je že preveden na vse moderne jezike. Obravnava prebujenje socialističnih čustev v materi, katere sin je junak romana. Mati je prišla do prepričanja da „otroci trojijo v svet resnico, ki greje nas, oživlja, osvobojuje nas od zatiranja lakomnikov in vseh, kateri so jim prodali svoje duše“. Roman je vse-skozi zanimiv, težko se odloži, preden ga prebereš. Delavci, berite ga!

Delavsko gibanje.

Stavka dunajskih šoferjev. V soboto ponoči so sklenili dunajski šoferji na velikem shodu, da stopijo v nedeljo v stavko pri vseh tistih podjetjih, ki niso izpolnili njih zahtev. Polovici šoferjev so podjetniki dovolili zahteve in ti se ne udeležujejo stavke, ker je to brez škode za vse gibanje. Od ščferske stavke leta 1910 so se šoferji in podjetniki dobro organizirali. Podjetniki so se pridružili zvezi industrijcev, šoferji pa zvezi transportnih delavcev. Pred tedni je bila predložila zveza trgovinskih in transportnih delavcev velikim podjetjem zahteve šoferjev. Zadnje tedne so bila pogajanja v zvezi industrijcev, ki niso dovedla do nobenega uspeha. Zategadelj so sklenili šoferji v soboto ponoči stavko. Stavka se tiče 600 šoferjev. Manjši podjetniki so šoferjem dovolili njih zahteve, ki so 28 kron tedenske plače, deset odstotkov skupnih dohodkov in brezplačna dobava bencina. Veliki podjetniki pa trdovratno odklanjajo zahteve. Stavka utegne dolgo trajati, ako se gospodje izkoriščevalci ne spametujejo in izprevidijo, koliko škode jim povzročajo njih trdovratnost.

ZADNJE VESTI

STAVKA ŠOFERJEV.

Dunaj, 19. maja. Na Dunaju je izbruhnila stavka šoferjev, ker so podjetniki odklonili njihove zahteve. V stavki je okrog 600 šoferjev. 300 do 400 jih vozi, ker je 120 podjetnikov dovolilo zahtevo, da morajo podjetja dajati bencin, dočim so morali šoferji doslej kupovati polovico bencina sami. Šoferji, katerim se je v tej točki ugodilo, imajo rdeče legitimacije na kapi in na oknih avtomobilov. Razum tega zahtevajo šoferji zvišanje tedenske plače od 21 na 28 kron.

NESREČA V GORAH.

Inomost, 19. maja. Trije turisti iz Nemčije, polbrata Jurij in Janez baron Tucher, 26 oziroma 23 let stara in dijak Ehrentaut so se pogrešali več dni, odkar so se iz Garnisch Partenkirchena napravili na vrh Waxensteina. Ker je bilo vreme slabo, sneg nevaren in ker niso imeli vodnika s seboj, je nastala bojazan, da jih je doletela nesreča. Včeraj so našli vse tri mrtve v strmi kotlini Videti je, da so padli z velike višave z neke škrbe. Dostop do kotline je sila težaven, vrhutega groze plazovi. Davi je odšla ekspedicija, ki naj spravi trupla v dolino.

ZRAKOPLOVNA RAZSTAVA.

Dunaj, 19. maja. Včeraj popoldne se je v rotundi v Pratu otvorila mednarodna zrakoplovna razstava.

LUKACSEVA MIZERIJA.

Kriza v parlamentu.

Budimpešta, 19. maja. Včerajšnja seja državnega zbora se je odigrala kot komedija nove vrste. Bila je v parlamentu zopet obstrukcija, toda topot niso obstruirali ne Justhovci ne Košutovci, temveč vladna večina. Ob začetku se je naznanil predsednik Navay, da so poslanci Justh, Zoltan Desy, Bela Mezöffy in Bela Egri zahtevali besedo, da bi govorili o političnem položaju z ozirom na zadnji govor ministrskega predsednika Lukacsa. Navay jim ni dal besede. (Vladna stranka odobrava.) Potem je več kakor dvajset poslancev s krajnje leve zanke zahtevalo tajno sejo. Predsednik ukazuje torej,

da se izprazni galerije. Vladna stranka z zapusti dvorano. Zbornica je torej ne-sklepčna; predsednik prekine sejo. To se ponovi še trikrat, tako da ne pride noben govornik do besede. — Ob 1. popoldne se zopet otvori javna seja. Ker je naznanjenih več interpelacij, se določijo dnevni red prihodnje seje, ki bo v ponedeljek, da se nadaljuje generalna debata o obrambnih predlogih (?). — Hrvaški poslanec Dušan Popović interpelira o neki novi Cuvajevi lo-povščini. V opozicijskih listih na Hrvaškem je bil govor nekega hrvaškega državnega poslanca konfisciran. Vložilo se je še nekoliko interpelacij, potem se je seja zaključila.

Predsedniška kriza.

Budimpešta, 19. maja. Ker ni nobenega upanja, da bi opozicija po ponesrečenem pogajanju z Lukacsem dovolila mirno razpravo o obrambnih predlogih, se je vladna večina zopet postavila na stališče, da je treba siloma zatre-ti obstrukcijo. Vladna stranka je zahtevala od predsednika Navaya, da naj ostreje postopa in s „strožo“ razlago poslovnika onemogoči obstrukcijo. Glavni hujskač je grof Štefan Tisza. Ker Navay izjavlja, da nima sposobnosti za tako ravnanje, ampak da se bo strogo držal predpisov hišnega reda, je pričakovati, da bo Navay demisioniral. Izjavil je sam, da lahko nastanejo v kratkih dneh take razmere, da odstopi.

Grof Tisza na obzorju.

Budimpešta, 19. maja. Če odstopi predsednik zbornice Navay, kar se splošno pričakuje, bo na njegovo mesto izvoljen grof Štefan Tisza, ki hoče z brezobzirnim vodstvom razprav zatre-ti vsako obstrukcijo v državnem zboru. Grof Štefan Tisza že davno agitira v tem smislu, da naj se poslovnik tako „razlaga“, da ne bo mogoče opoziciji obstruirati. Če bo izvoljen za pred-sednika, hoče sam tako ravnati s poslovnikom.

Prazen strah.

Budimpešta, 20. maja. Justhova stranka pravi, da je grožnja, da bo grof Štefan Tisza izvoljen za predsednika državnega zbora, prazen strah. S tem se je že prevečkrat grozilo, da bi šel še kdo na te limance. Če bo grof Tisza poizkusil z brutalnostmi, naleti na tak odpor, da mu bodo popokale prenapete strune. Posledica tega žuganja pa je ta, da je zdaj vsaka sprava izključena.

Košutovci.

Budimpešta, 20. maja. Košutova stranka je imela zaupno konferenco pod predsedništvom Zoltana Desyja in je sklenila, da bo najostreje odbila vsak poizkus, s katerim bi se kršil poslovnik.

Vladna stranka.

Budimpešta, 20. maja. Za danes so vsi člani vladne stranke sklicani v Budimpešto z nalogom, da se imajo polnoštevilno udeleževati prihodnjih sej državnega zbora. Pričakuje se, da bo vladna stranka takoj poizkusila nasilno taktiko proti opoziciji, vsled česar pride nedvomno v najkrajšem času do najostrejših spopadov.

Nameni grofa Tisze.

Budimpešta, 20. maja. Iz krogov, ki poznajo dobro grofa Štefana Tiszo, poročajo: Velikemu hujskaču vladne stranke ne gre le za to, da bo zlomil odpor opozicije; mogoče, da to sploh ni njegov namen, ker ve, da bo opozicija vzrojila na vso moč, čim bo hotel v zbornici pokazati „močno roko“. Predsedništvu državnega zbora je kolovodij velicari-stokratične klike le prag, s katerega upa poskočiti na višje mesto. Tisza se očitno veseli, da Lukacs ne more doseči nobenega uspeha. Vsa prijaznost, ki jo baje kaže sedanjemu ministrskemu predsedniku, je Judeževe vrste. Tisza prezira Lukacsa že zaradi tega, ker ne pripada grofovski koteriji. Njegova kandidatura za predsedništvo zbornice ima namen pokazati zgoraj svojo „energično“, povečati Lukacseve težave, tako da postane njegovo stališče nemogoče in se pripraviti, da nastopi njegovo dedščino. Zakaj Tisza je že danes prepričan, da so Lukacsevi dnevi šteti in da bo on po njegovem padcu edini mogoči kandidat za ministrsko predsedstvo.

Navay demisioniral?

Dunaj, 20. maja. Predsednik ogrske zbornice Navay je podal demisijo.

SRBSKA KRIZA.

Belgrad, 20. maja. Ker je kralj Peter sprejel Protičev in Stefanovičev demisijo, je odstopil ves kabinet. Kralj je pozval doseadanega ministrskega predsednika, da sestavi novo ministrstvo.

NEMŠKI DRŽAVNI ZBOR.

Pokritje vojnih predlog.

Berlin, 19. maja. Proračunska komisija državnega zbora je sprejela včeraj glede na pokritje stroškov vojnih in mornariških predlog kom-promisni predlog centuma in nacionalnih liberalcev, ki odreja, da stopi znižanje sladkornega davka v veljavo šele šest mesecev po sprejetju postave, da se uvede splošen, različnim posestnim oblikam pravičen posestni davek, najdalje s 1. oktobrom 1916. Ta zakonski načrt naj se predloži državnemu zboru do 30. aprila 1913. Potem se je sprejel dodatni predlog socialnih demokratov, da se določi kvota sladkornega davka vsako leto v državnem proračunu, in slednjič predlog naprednjakov, da se postava o podedovanju razširi v zmislu vladne predloge s 14. junija 1909. S tem so dela proračunske komisije pri kraju.

VILJEMOVE GOVORANCE.

Časopisna cenzura.

Štrasburg, 19. maja. Predvčerajšnji francoski listi so dospeli semkaj z večurno zamudo, dasi prihajajo navadno že ob 6. zjutraj. „Elsasser“ poroča, da je izvedel iz zanesljivega vira, da so ustavili in francosko-nemški mejni liste in jih preiskali, če nimajo morda novih odkritij o štras-burškem razgovoru. Sele po skrbni preiskavi so jih pustili dalje.

Protestni shodi.

Štrasburg, 20. maja. Socialno demokratična stranka je priredila včeraj veliko protestno demon-stracijo proti cesarjevi izjavi. V Štrasburgu

je govoril ob ogromni udeležbi in hrupnem odobravanju državnozbornski poslanec sodrug Pei-rottes. Po vseh alzaško-lotarinskih mestih so bili včeraj ogromno obiskani socialno demokratični protestni shodi. Razpoloženje na vseh shodih je bilo nadvse ogorčeno proti Viljemovi ustavo-lomni izjavi.

Iz pruske dume.

Berolin, 19. maja. Železniški minister plem. Breitenbach je na predvčerajšnji seji izjavil, da nima nobenega razloga spreminjati svojega stališča. Alzaško-lotarinska zbornica da je obravnavala vso zadevo z nacionalističnega stališča. Zategadelj je naročil pristojnim železniškim glavnim direktorjem, naj sporoče načelstvu, da odpuste glavnega ravnatelja. Ako se to ne zgodi, tedaj se bodo morala naročila prekljucati in oddati drugim podjetjem.

RUSIJA.

Zarota v ruski mornarici.

Kodanj, 20. maja. Pred kratkim izvršene are-tacije na krovu ruskih bojnih ladij so v zvezi z zaroto, ki se je razpletla na večih ladjah v Kron-stadtu in Helsingforsu. Mornar, ki je bil zapleten v zaroto, je vso zadevo ovadil mornariškemu šefu. Zarotniki so nameravali umoriti več višjih častnikov. Mornar je nato izjavil, da bo dezertiral in si končal življenje, ker se boji maščevanja izdanih tovarišev. Voditelje zarote so prijeli. Pri njih so našli seznam članov tajne zveze; tudi te so prijeli in jih postavijo pred vojno sodišče. Mornarja, ki je bil izdal za zaroto, so našli vsega onemoglega v Peterburgu in ga prenesli v bolnico, kjer se je ponoči ob postelji obesil.

Zarota proti carju?

Peterburg, 19. maja. Krožijo vesti, da je prišla moskovska policija na sled nameravanemu atentatu na carja, ki naj bi se bil izvršil ob odkritju spomenika carju Aleksandru III.

ITALIJSKO-TURŠKA VOJNA.

Turška kapitulacija na Rodu.

Rim, 19. maja. „Agenzia Stefani“ poroča iz Roda: Naše čete so se vrnile predvčerajšnjem v Rod, potem ko so bile pustile v Psitosu od-delek vojakov, da varuje naše ranjence, poišče orožja in vojne potrebščine, ki so jih bili Turki poskrili po bližnjih vaseh, in polovi tiste razkrop-ljene turške vojake, ki se doslej še niso udali. Predvčerajšnjem zvečer se je vkrcalo na parnik „Sannio“ prvih 750 vjetnikov z dvajsetimi častniki, z vojaškim poveljnikom na otoku, z žandarmerijskim poveljnikom, poljskimi topovi, mitraljezi in 200 zaboji municije.

Odpuščenil uradniki.

Carigrad, 19. maja. Predsednika kriminalnega sodišča, preiskovalnega sodnika in nekatere druge uradnike na Kiosu, ki so bili pobegnili s svojih mest iz strahu pred italijanskim napadom, so odstavili.

Razrušena vojašnica.

Rim, 19. maja. Admiral Amero brzojavlja: Vojna ladja „Regina Margherita“ je sinoči prip-lula v marmaraški zaliv in razrušila on-dotno turško vojašnico.

Turška adresa.

Carigrad, 19. maja. Včeraj je pričela zbornica adresno debato. Adresni načrt, ki bo najbrže sprejet nespremenjen, je večinoma razpleten pre-stolni govor. Z ozirom na vojno povdajna načrt, da otomani, ki hočejo biti važen činitelj svetovnega miru, zelo obžalujejo nadaljevanje in razšir-jenje vojne; toda otomanski narod, ki so mu sveta njegova prava in njegova suvereniteta, bo vztrajal v trdovratni brambinacionalni pravic in časti domovine. Vojne bo konec samo tedaj, če se zagotovi Turčiji popolna suvereniteta nad Tripo-litanijo in Cirenajko. Drugače pa so otomani pripravljene, da branijo čast domovine do zadnjega moža.

PROCES SAKI-BEJ.

Hudo osumljenje mladoturkov.

Carigrad, 19. maja. V četrtkovi obravnavi proti morilcu urednika Saki beja je zahteval zagovornik, da se mu predlože knjige o dohodkih in izdatkih mladoturškega odbora za leto 1910, ker se je trdilo, da je dal odbor denar za izvršitev umora. Zahteva je bila odklonjena. Prebrala se je izjava v Parizu živčnega Armenca Taktadžiana, ki je huda ob-tožnica mladoturškega režima. Taktadžian izjavlja, da je Seki prisojal nemire v raznih krajih Turčije odskoromu stremljenju, da poturči vse dele prebivalstva. Seki je baje celo izjavil, da bo do-kazal, da je bil povzročil komite revolto aprila 1909 in klanje v Adami.

VOLITVE V BELGIJI.

Razbiti ministrski shodi.

Bruselj, 19. maja. Po vsej deželi se vodi volilni boj z največjo strastjo. Razburjenost proti klerikalcem je velikanska. Ministri Levie, Hubert in Pouket (klerikalci) so hoteli v svojih okrajih govoriti na volilnih shodih. Toda vse shode so nasprotniki razbili. Ljudstvo je bilo tako razbur-jeno, da so se morali ministri vračati pod poli-cijsko zaščito, med tem, ko jim je množica živč-gala.

NAJVEČJA BOJNA LADJA.

Newport News, 19. aprila. Včeraj je bil splavljen v morje „naddrednot“ Texas, ki je za sedaj največja bojna ladja z 28.367 tonami. Dolg je 573 čevljev in vozi 24 vozljev na uro.

JAPONSKI DREDNOTI.

Barrow, 19. aprila. Včeraj je bil od japon-ske vlade naročeni drednot „Kongo“, ki ima 27.500 ton, spuščen v morje. Nova ladja je 704 čevlje dolga in vozi 28 vozljev na uro. Oklop je 279 milim. debel. Na krovu ima 8 topov s kali-brom 343 centim., 20 topov z 10 cm., 5 mitraljez in 6 aparatov za lansiranje pod vodo. Japonsko je naročilo še tri enake ladje.

PERZIJA.

Teheran, 19. maja. Iz Karahija poročajo, da je položaj v južni Perziji zelo resen. Baje so divji Arabci udri v Benderabas in se polastili mestnega vodnjaka, ker se jim je onemogočilo

tihotapstvo, od katerega so doslej živeli. Angleški parnik „Fox“ je dobil nalogo, da mora biti pripriavljen, da lahko vsak hip odpluje v Benderabas. Križarka „Perseus“ je izkrcala 150 mornarjev.

ŽELEZNISKA NESREČA.

Pariz, 19. maja. V bližini severnega kolodvora sta dva vlaka trčila skupaj. Ker sta se oba peljala s polno paro, je bil karambol strašen. Mnogo oseb je mrtvih in ranjenih. Oba vlaka sta takorekoč popolnoma razbita. Baje je bilo menjalo napačno postavljeno.

ZOPER MORSKE LEDENIKE.

Washington, 19. maja. Mornariški tajnik Meyer je vpeljal posebno opazovalno službo na morskimi črtah, po katerih plovejo prekomorski parniki. Križarka Birmingham je dobila nalogo, da križari južno od Grand Branks po morju, koder plavajo morskimi ledeniki, da obvešča ladje z brezličnim brzjavom, če opazi kakšen ledenik.

JUNKERSKI PARLAMENT.

Protiv Borchardtu in Leinertu.

Berolin, 19. maja. Poslovna komisija poslanske zbornice je sklenila proti glasovom naprednjakov priporočati plenumu, naj dovoli kazensko postopanje proti odgovornemu uredniku „Vorwärts“, Wachsu, zaradi razhajanja zbornice v članku, ki je izšel letošnji april v „Vorwärts“. Prav tako je sklenila komisija priporočati tudi dovoljenje kazenskega postopanja protiv Borchardtu in Leinertu.

Iz življenja rjavega hrošča.

Pravijo, da je prestopno leto hroščavo leto. Vedno in povsod seveda ne velja ta rek. V mrzlejših, severnih krajih traja hroščev razvoj štiri leta, ravnotako tudi pri nas, tako da se res v prestopnih letih pojavljajo cela krda teh žuželk. V južnih deželah potrebuje rjav hrošč samo tri leta za preobrazbo od jajčeca do hrošča.

Zivahno življenje vlada ob solnčnih popoldnevih in v mraku med rujavimi hrošči. V gruči sede na mladem zelenju, prepevajo in rujejo se kakor razposajeni fantiči na cesti. Eden čez drugega lezejo in se trgajo za sočne liste, ker njih želodci so menda brez dna, tako so požrešni. Dvazaljubljenca imata hud dvoboj. Iz voj padajo cele kepe hroščev, ki so se v divjem boju zagrizli drug v drugega. Tam zopet visi dvojica navidezno popolnoma mirna in apatična. Tudi posamezni hrošči letajo semtertja, da si poiščejo novo izdatno pašo, ali pa, če so samci, da dobe družico. Vmes slišimo, kakor bi curljal droben dež skozi listje; to je zelenkasto-rjavo govno, ki pokriva tla pod drevesom in razširja daleč naokoli neprijeten vonj. Največ hroščev počiva dopoldne od nočnih orgij in tako rahlo vise na vejah, da popadajo na tla, če se le malo potresedrevo. Ves maj žive rujavi hrošči na ta način; potem izginejo.

Nekako osem dni po sparjenju zleze samica v zemljo in zleze 25 do 30 belih, okroglih jajčec, ki soprojmeroma tako velika kakor kornopna zrna. Samica poišče zalegi solnčen prostor, tako da je čez 4 do 6 tednov, od julija dalje, zlezejo iz jajčec ličinke. Ličinke so nekoliko kosmate in velike, žive družabno, hranijo se s črno prstjo in s koreninami. Ko se prvič oievijo, nastopi zanje že doba zimskega spanja. Približno v maju prihodnjega leta se leve vdruge. Doslej je bilo delovanje ličink še brezpomembno, a kmalu zapazimo učinke njih dela. Svojega rojstnega kraja ne zapuste rade, zato pa požro vse korenine in koreninice v bližini. Ko postanejo večje, pregledajo celo lesnate korenine, ki so debele kakor palec. Seveda le v skrajni sili. Bolje jim diše sočnati gomolji od krompirja, kolerab, korenja. Kadar se prekopa vrta ali orje njiva, pridejo te neokusne ličinke na površje. Velike so že, pravimo jim ogrci. Barve so umazano bele, zadnji del je močno zakrivljen in debel. Telo ima 12 obročev, prvih šest obročev ima 2 prečni gubi, tako da izgleda ta del tako, kakor bi imel 3 dele, zadnji obroči so gladki in porasli s kocinami. Zadnja dva obroča, ki sta tudi bolj debela, tvorita takozvano vrečo, v kateri so čreva, s prozorno, črnovišnje vsebino. Glava je okroglasta in brez oči, zato pa ima močne, dletaste čeljusti. Na prvih treh obročih so primeroma dolge noge, ki se skonečavajo v krepilje. Vsak obroč ima ob obeh straneh zračno luknjico, od katere so po vsem telesu napeljene zračne cevi. Rob zračnih luknjic, konci nog in glava so rumenorjave barve. Pozimi ogrci zopet spe. Ko se po tem spanju prebude so še mnogo bolj požrešni kakor prejšnje poletje; do popolnega razvoja tako narasča ta požrešnost, da je brez primere. Povsod puščajo ti nenasitni požeruhji svoje sledove. Na njihval pojedo nežne korenine setve in poljskih sadežev, po vrtovih opuščajo zelenjadne grede, v gozdnih nasadih se goste s koreninami sadik, s hrasti, bukvami itd., na travnikih pričajo velike, rumene goljave, kako so pod rušo gospodarili ogrci.

Ko so se ogrci oievili vtretjič, se zarijejo v juniju ali juliju globokeje v zemljo, si zdožejo majhno votlino, v kateri se v četrtič in zadnjič oievijo. Sedaj se zabubijo. Ali že v avgustu, najkasneje v septembru se izpremeni buba v hrošča, ki ostane v zemlji do prihodnjega maja. Ker je hrošč v zemlji že v septembru razvit, zato ni prav nič čudnega, če jih dobivajo spomladi pri zgodnjem oranju. To so takozvani »re-

dakcijski hrošči«, ki brenče kot »prvi« skozi papirnato listje. Takoj, ko se okraši drevje s prvimi zelenjem, pridejo hrošči na plan. Na vsakem grmu in drevesu so. Ali vendar ljubi posebno nekatera drevesa: divji kostanj, javor, topol, vrbo, izmed sadnega drevja češpljo, v gozdu hrast, bukev, gaber, breza, jesen. Kadar je posebno veliko hroščev in so oglodali že vsa drevesa, se lotijo vseh grmov in dreves, katerih se drugače ogibajo.

Ljudje porabijo mnogo časa in truda v to, da odvrtačajo te škodljivce. Znano je, da se jih najuspešneje zatira zgodaj zjutraj, ko še vse premrti na drevju. Drevo se potrese in hrošči popadajo na tla. A tudi ogrce bi morali mnogo bolj zatirati. Velik sovražnik ogrcev je krt, a tudi druge živali ga zasledujejo: kakor kobilica, kuna. Izmed ptičev jedo ogrce posebno poljske vrane, sove, skorci, vrabci, sokoli, žolne, race, pavi, kure itd.

Kupujte „Zarja“.

NOVICE.

* **Dednost šolskih redov.** Dr. Peters je na podlagi raziskovanj dokazal, da otroci ne podedujejo po svojih prednikih le zunanje lastnosti, kakor postavo, poteze v obrazu, in tudi ne samo duševnih lastnosti kakor navade, nadarjenost, temveč tudi šolske ređe. Ako je imel eden od staršev dobre ređe, drugi slabe, tedaj ostanejo otroci lepo v sredi. Ako sta imela oče in mati dobre ređe v šoli, tedaj ima 76 procentov otrok tudi dobre ređe. Samo 32 procentov onih otrok, katerih starši so imeli slabe ređe, napreduje v šoli dobro. Za napredek v posameznih predmetih je prišel dr. Peters do naslednjih zaključkov: napredek staršev in otrok soglašajo najbolj v pisanju in branju, v računstvu že manj, še manj pri učenju jezikov, a najmanj v krščanskem nauku. Tudi med dedom, babico in vnuki je našel dr. Peters soglasje pri napredku v posameznih predmetih.

* **Ukročen junak.** Iz Dubrovnika poročajo: V ponedeljek je prišel na poštni urad lajtnant Hirschaller in zahteval od uradnika, pri katerem je imel ravno tovarnar Cebokli opraviti, naj prej reši njegovo zadevo. Cebokli je rekel lajtnantu, naj vendar počaka, da je on bil prvi, torej mora uradnik tudi njega najprej odpraviti. Gospod lajtnanček zavrne Ceboklija in mu pravi, da naj govori s fijkakerji, ne pa z njim, oficirjem. Cebokli meni na to, da ni oficir prav nič več vreden kakor civilist, in da znajo fijkakerji že lepo v vrsti počakati, samo lajtnant hoče imeti posebnosti. Oficir se je nato zadril nad Ceboklijem: „Bedasti pes!“ Na ta prijazni nagovor je odgovoril Cebokli s krepko zaušnico. Lajtnant je potegnil sabljo, Cebokli mu jo izpulil iz rok, zlomi in vrže kosce pred jezikevega junaka. Kaj je potem storil lajtnant, ali je pobral zlomljeno sabljo in jo nesel domov, ali je dal v popravilo, ali jo je popustil na pošti in tekel domov brez sablje, to ni znano. Ali dubrovniškimi prebivalcem je bilo Ceboklijevo dejanje tako všeč, da so mu naknadno priredili navdušene ovacije. Civilisti imajo tudi včasih korajžje, čeprav ne nosijo bridke sablje.

* **Socialistični strojevodja.** Lojalni berlinski meščani so bili zadnje dni silno razburjeni, ker je bil strojevodja na vlaku, s katerim se je peljal cesar Viljem skozi Gotthardtski predor — socialni demokrat. Strojvodja Tamu je nato pisal „Berliner Tagblattu“ sledeče pismo: „Notica v Vašem listu mi je pripravila veliko zabavo. Nisem prvih vozil cesarja skozi Gotthardtski tunel, njega in tudi prince sem vozil že dostikrat skozi predor. Socialisti sem, ali vzlic temu je nemško ljudstvo lahko brez skrbi, da bi se cesarju kaj zgodilo, če se vozi z menoj. 30 let služim že pri Gotthardtski železnici in sem vozil skozi predor že marsikaterega cesarja, kralja in princa.“

* **Smrt preganjanih avtoapašev.** Pariška policija je zopet za slaven čin bogatejša: s krogami in dinamitom je pokončila dva človeka. Kakor že prej pri Choisy le Roi, ko je močra a posadka policajev in vojakov razdrila leseno trdnjavo in tako šele zatrla Bonnota in Dubois, je tudi zadnja dva apaša Garnierja in Valletja ugonobila z veliko silo. Velika množica ljudstva je gledala moderno bitko. Garnier in Vallet sta bila skrita v hiši nekega pariškega predmestja. Policija in vojaki so obkolili hišo in proti šestimi uri zvečer se je pričela bitka. Bandita sta streljala iz pušk in sta oddala več sto strelcov. Policijskega nadzornika Fleuryja je zadelo krogla v spodnji del života. Dva druga sta dobila tudi precej težke poškodbe. Garnierjeva ljubica je prišla medtem iz hiše. Takoj so jo aretirali. Proti osmi uri so potisnili policajev množico nazaj. Kmalu nato je priletela prva bomba na streho. Vrgli so jo iz nekega viadukta. Bomba se ni razpočila. Apaša pričneta iznova s strelji. Boj se nadaljuje pri razsvetljavi z bakljami. Od časa do časa zapazijo pri oknih sence obeh banditov. Ob 10. zaženo policaji drugo bombo. Silna detonacija se je slišala, zidovje je dobilo velike razpoke, a hiša še vedno stoji. Ob 11. prenehajo vojaki s streljanjem, ker jim je zmanjkalo municije. Čez pol ure položijo zopet dve dinamitni patroni k hiši. Ko se razstrelita, se zidovje deloma poruši. Roparja se skrijeta za razvaline. Vojaki splezajo na okolo stoječe zidovje in streljajo na apaša skozi razpoke v zidu. Ob pol dvanajstih je prišla še požarna bramba. Čez tri ure so položili še eno patrono, v kateri je bilo 1 kg melinita. Ko je patrona eksplodirala, so združeni oblegovaleci havalili na podrtine. Garnier je bil mrtev, Vallet težko

ranjen in je umrl na transportu v Pariz. Ko so prinesli bandita iz hiše, je množica kakor besna planila nanja in ju hotela iztrgati policiji.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in salaga založba Zarja.
Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Železnato vino s kino

lekarnarja Piccoli-ja v Ljubljani

•• Dunajska cesta ••

krepča malokrvne, nerazvone, vsled bolezni oslabele osebe, blede, slabotne in bolehave oroke, ena pol-literska steklenica 2 K, tri steklenice K 3-60. Poština in zavojnina prosta.

Železnato vino lekarnarja Piccoli-ja v Ljubljani vsebuje v resnici in vedno navedeno množico železa, ima neoporečno zdravilno vrednost in prednjači zaradi tega vsem drugim železnatim izdelkom.

Tobakarne oziroma prodajalne „Zarje“ v Trstu so:

- Južni kolodvor.
- Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto luko.
- Moze, ulica Miramar 1.
- Beden, ulica Madonnina št. 2.
- Gostilna Internacional, ulica Giovanni Bocaccio št. 25.
- Laurenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).
- Pipan, ulica Ponte della Fabra.
- Gramaticopulo, Piazza Barriera.
- Bruna, ulica del Rivo.
- Raitinger, Riva Grumola št. 20.
- Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.
- Bajc, ulica Geppa.
- Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.
- Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.
- Geržina, Rojan.

Dr. Josip Ferfolja

je otvoril 15. t. m.

pisarno kazenskega zagovornika

v Trstu, Via Caserma šte. 15, I. nadstr.

Telefon šte. 18-97.

Izdelki solidni.

Zmerne cene.

Zaloga pohištva in tapetniškega blaga Fr. Kapus, Ljubljana

Marije Terezije cesta šte. 11. ••• Kolizej.

Velika izbira vsakovrstnega pohištva za spalne, jedilne in gosposke sobe. Divane, otomane, žimnice, modroce iz morske trave, zmednice na peresih, ••• podobe, zrcala, otročje vozičke itd. •••

Sprejemajo se tudi opreme hotelov.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

- Južni kolodvor, na peronu.
- Pirnat, Kolodvorska cesta.
- Zupančič, Kolodvorska cesta.
- Blaž, Dunajska cesta.
- Sterkovič, Dunajska cesta.
- Fuchs, Marije Terezije cesta.
- Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
- Šubič, Miklošičeva cesta.
- Šenk, Resljeva cesta.
- Kanc, Sv. Petra cesta.
- Treo, „
- Kušar, „
- Podboj, „
- Bizjak, Bahoričeva ulica.
- Remžgar, Zelena jama.
- Svetek, Zaloška cesta.
- Sešark, Selenburgova ulica.
- Suhadole Anton, Zelena jama 50.

- Dolenec, Prešernova ulica.
- Pichler, Kongresni trg.
- Ušeničnik, Zidovska ulica.
- Kleinstein, Jurčičev trg.
- Wisiak, Gospodska ulica.
- Stiene, Valvazorjev trg.
- Košir, Hilserjeva ulica.
- Sušnik, Rimska cesta.
- Klanšek, Tržaška cesta.
- Elsner, Kopitarjeva ulica.
- Blaznik, Stari trg.
- Kustrin, Breg
- Sever, Krakovski nasip.
- Državni kolodvor.
- Križaj in Kotnik, Šiška
- Likar, Glinec.
- Jezeršek, Zaloška cesta.

Delavska hranilnica in posojilnica v Ljubljani

(vpisana zadruga z omejenim jamstvom.)

Wolfova ulica št. 3, II. nadstropje.

Obrestuje hranilne vloge po 4%. Sprejema vloge na tekoči račun. Posojuje na osebni kredit in zastave, vredn. listine, hipoteke itd.

Uraduje se vsak četrtek od 2. do 3. ure in vsako soboto od 6. do 7. ure popoldne; nujna pojasnila se daje pa tudi ob vsakem drugem navadnem dnevnem času.